

Reconsidering Respect Cultuling in the Light of Etiquette through Corpus

Mojtaba Maghsoudi *

Vol. 12, No. 2, Tome 62
pp. 385-419
June & July 2021

Abstract

Analysis of Oral Discourse Based on Hyme's Speaking Model that uninvestigates the interwoven relation between culture and language has long been discussed by anthropologists, pragmatists and sociolinguists. One of the new areas of research on this type of relation is the study of cultural representation of a language or cultuling. This research aimed at investigating respect cultuling with regard to the status of etiquette in the Iranians Islamic-Iranian culture. The objectives of the study were to identify the realizations of the current culture of the Persian-speakers in respect cultuling and to probe what aspects of etiquette were mirrored in it. Accordingly, 140 excerpts pertaining to etiquette were selected from a pool of 320 oral discourse excerpts recorded in different situations. They were ShadGan, Tabriz, Rasht, Herand, Dehloran, Kermanshah, Khoram Abad, Sarepol Zahab, Brojen, Aran Bidgol, Najaf Abad, Eizeh and Miandasht. They had various educational backgrounds (illiterate to highly educated) and also various occupations as: housewife, school student, university student, teacher, engineer, clerk, physician, nurse, retired, and self-employed. Having been recorded, the excerpts were then transcribed into forms using conversational transcription conventions highlighting pauses, interruptions, etc. Hymes' (1967) SPEAKING model was used to study respect cultuling. Data analysis based on this model showed that the frequency of use of this cultuling in public situations is higher than private ones and is more common among unequal participants (formal and informal) than people with equal social status. Regarding the purpose of pragmatics, expressing interest and devotion (love and affection), praisecollected from the individuals (132 females and 169 males) whose ages ranged from 15 to 61. They came from different cities in Iran as Arak, Isfahan, Shahre Kord, Tehran, Ghom, Saveh, Ghlpaiegan, , reverence, invitation, modesty and flattery had the highest frequency in this cultuling. Deeper study showed that respect cultuling has to be distinguished from power cultuling. In addition, it overlaps power cultuling and ambiguity cultuling, despite it's an independent concept. In addition, it is influenced by collectivism metacultuling and class society metacultuling. The results also indicated that the respect cultuling, as being reflected in the data, was justifiable in terms of power and interdependence as two axes of etiquette, and its intensity and variety were simultaneously determined by these two factors.

Received: 2 August 2020
Received in revised form: 22 October 2020
Accepted: 21 November 2020

Keywords: Hyme's speaking model, Etiquette, Cultuling, Respect cultuling

* Corresponding Author; Assistant Professor of English Language Department, Farhangian University, Tehran, Iran.,
Email: [maghsoudi@cfu.ac.ir](mailto:maghsoodi@cfu.ac.ir), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8780-5888>

1. Introduction

The interwoven relation between culture and language has long been discussed by anthropologists, pragmatists and sociolinguists. One of the new areas of research on this type of relation is the study of cultural representation of a language or cultuling. The concept of cultuling was introduced by Pishghadam (2012) based on three theories that have been previously proposed in the field of linguistics. In this regard, first, the functional grammar which proposed and stated that language is a function-oriented phenomenon and its meaning cannot be studies outside the context in which it appears, and at the same time, language, as a systemic phenomenon, contains a set of options for constructing a particular meaning. Another pillar of the concept of cultuling is the view that the phenomenon of language, like learning any other phenomenon, is understood in the form of its socio-cultural context, and considers language learning as a kind of social transfer of knowledge. It goes on to say that it considers an equal role for the individual and society, during which the language and consequently the thought of the individual are formed in his socio-cultural context become part of his nature. Finally, the concept of language owes much to the theory of Sapir and Whorf. This theory itself consists of two parts; one is the linguistic determinism, which states that it shapes the language of human thought, and the other is the relativity of the language, which states that speakers of different languages have different worldviews. Cultuling is the result of a combination of these three theories and is defined as "cultural representation of a language" (Pishghadam, 2012, p. 52). This research aimed at investigating respect cultuling with regard to the status of etiquette in the Iranians Islamic-Iranian culture. The objectives of the study were to identify the realizations of the current culture of the Persian-speakers in respect cultuling and to probe what aspects of etiquette were mirrored in it.

2. Literature Review

What is discussed in this study about the concept of respect is actually discussed in the literature related to social sciences, cultural studies and anthropology as social politeness, which is equivalent to etiquette in English and is also referred to as the first type of politeness. (Spencer-Oatey & Zing, 2003). This type of politeness, as previously defined, refers to a person's behavior within the social norms of the society in which he lives (Jahangiri, 2008). But what has been considered in previous researches such as Ahmadi (2014) about politeness is linguistically-oriented, which is also called the second type of politeness (Spencer-Otti & Jing, 2003). This type of politeness examines the verbal behavior of an individual or individuals in a linguistic community within the framework of the linguistic rules of verbal behavior. These rules are discussed in the works of Grice, Searle, and Leech under the category of face which is the general image that others have of each person, which can be positive or negative (Brown & Levinson, 1987). Being positive means being interested in being respected, and being negative means being interested in freedom of action, privacy, and not being offended by others (Brown & Levinson, 1987). Accordingly, positive linguistic politeness (such as praise or empathy) involves the needs of individuals' positive aspects, and negative linguistic politeness involves threatening or endangering the speaker's image (such as leaving a question unanswered). Since the purpose of this article was to examine the first type of politeness, it was necessary to choose a foundation other than what was used in previous research on linguistic politeness, or the second type of politeness, as was used in the speech of Persian speakers. Therefore, the use of categories such as the strategies of Brown and Levinson (1987) politeness taxonomy did not fit the purpose of this study. For this reason, in order to better understand the representation of the dimensions and aspects of social politeness of Persian speakers' discourse, the concept of cultuling was used.

3. Method

Accordingly, 140 excerpts pertaining to etiquette were selected from a pool of 320 oral discourse excerpts recorded in different situations. They were Shadegan, Tabriz, Rasht, Herand, Dehloran, Kermanshah, Khoram Abad, Sarepol Zahab, Broujen, Aran Bidgol, Najaf Abad, Izeh and Miandasht. They had various educational backgrounds (illiterate to highly educated) and also various occupations as: housewife, school student, university student, teacher, engineer, clerk, physician, nurse, retired, and self-employed. Having been recorded, the excerpts were then transcribed into forms using conversational transcription conventions highlighting pauses, interruptions, etc. Hymes' (1967) SPEAKING model was used to study respect cultuling.

4. Conclusion

Based on this model, data analysis showed that the frequency of use of this cultuling in public situations is higher than private ones and is more common among unequal participants (formal and informal) than people with equal social status. Regarding the purpose of pragmatics, expressing interest and devotion (love and affection), praise collected from the individuals (132 females and 169 males) whose ages ranged from 15 to 61. They came from different cities in Iran as Arak, Isfahan, Shahre Kord, Tehran, Ghom, Saveh, Golpayegan, , reverence, invitation, modesty and flattery had the highest frequency in this cultuling. Deeper study showed that respect cultuling has to be distinguished from power cultuling. In addition, it overlaps power cultuling and ambiguity cultuling, despite it's an independent concept. In addition, it is influenced by collectivism metacultuling and class society metacultuling. The results also indicated that the respect cultuling, as being reflected in the data, was justifiable in terms of power and interdependence as two axes of etiquette, and its intensity and variety were simultaneously determined by these two factors.

In addition, more features can be enumerated from the perspective of

culturing with more reflection and attention on the manifestations of respectful language from a sociological and psychological point of view. One of these dimensions is underestimation by the speaker, which sometimes manifests itself in the denial of his abilities, strengths or positive characteristics by the speaker. Humility comes from human perfection and consequently from cultural values. In other words, since Iranian thought, in particular, and Eastern thought, in general, are based on the philosophy of perseverance and endurance, the dignity of the human soul is less attended in them than Western culture. Therefore, honoring and exalting the other party in speech and placing him in a higher position than the speaker himself can have historical roots in the class culture of Iran and Eastern culture in general. This historically institutionalized practice, rooted in the imbalance of class power, forces the speaker to sacrifice his dignity and to show the other side in a dignified manner, to meet his primary and secondary needs in an unequal interaction.

Dependence of respect on power and its event as a verbal action, especially in situations where participants are in unequal positions, can turn into extreme praise or flattery. Although it should be said that respecting the other party is not always accompanied by flattery, but it can be said that this verbal action depends on the depth or intensity of the need of the participant and the distance or degree of inequality between participants. In general, apart from honoring and respecting the other party as a respecting strategy, it should be said that in most cases, more precisely, in cases where participants are in unequal positions, honoring and exalting the other party appears as the other side of the coin of underestimation and self-forgiveness.

دوماهنامه علمی بین‌المللی
۱۲، ش. ۲ (پیاپی ۶۲) خرداد و تیر ۱۴۰۰، صص ۳۱۵-۴۱۹
مقاله پژوهشی

بازنگری زبانگ احترام - محوری در سایه ادب اجتماعی با تحلیل پیکره گفتمان شفاهی براساس الگوی هایمز

مجتبی مقصودی*

استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

دریافت: ۹۹/۰۵/۱۲
پذیرش: ۹۹/۰۹/۰۱

چکیده

درهمتندیده بودن زبان و فرهنگ مدت‌های است که موردبحث و بررسی اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی زبان، مردم‌شناسان و نیز کاربردشناسان زبان بوده است. یکی از حوزه‌های نوین تحقیق درباره این درهمتندیدگی، مطالعه نمایش فرهنگی از یک زبان یا زبانگ است. در این تحقیق زبانگ احترام-محوری در فرهنگ ایرانیان، با توجه به اهمیت و جایگاه ادب و نزاكت اجتماعی فرهنگ ایرانی-اسلامی، موردبررسی قرارگرفت. هدف این تحقیق بهطور خاص، شناسایی بازنمود جنبه‌های حاکم از فرهنگ کنونی گویشوران در زبانگ احتراممحوری و شناخت جنبه‌هایی از ادب اجتماعی بود که در زبانگ احتراممحوری انعکاس یافته است. به این منظور، ۱۴۰ پاره‌گفتار مرتبط با احترام و نزاكت از میان ۳۲۰ مورد شفاهی که از میان افراد ۱۵ تا ۶۱ ساله (۱۲۲ زن و ۱۶۹ مرد) با سطح تحصیلات متفاوت (بی‌سواد تا تحصیلات عالیه) و مشاغل مختلف (خانه‌دار، دانش‌آموز، دانشجو، معلم، مهندس، کارمند، پزشک، پرستار، بازنیسته، و مشاغل آزاد) از شهرهای اراک، اصفهان، شهرکرد، تهران، قم، ساوه، گلپایگان، شادگان، تبریز، رشت، هرند، دهلران، کرمانشاه، خرم‌آباد، سرپل ذهاب، بروجن، آران و بیدگل، نجف‌آباد، ایذه و میاندشت در موقعیت‌های گوناگون گردآوری شد. پاره‌گفتمان‌های شفاهی این افراد ابتدا ضبط و بعد در قالب یک فرم، پیاده‌سازی شد. در این مرحله برای ثبت جزئیات شفاهی کلام از علائم گفتارگاری برای ثبت اولیه و سایر رویدادهای بیانی از قبیل مکث و قطع کلام مخاطب استفاده شد. سپس با استفاده از الگوی SPEAKING (1967) احتراممحوری موردبررسی قرار گرفت. تحلیل داده‌ها برمبانی این الگو نشان داد که بسامد کاربرد این زبانگ در موقعیت‌های عمومی بیشتر از موقعیت‌های خصوصی و در میان شرکت‌کنندگان نابرابر (رسمی و غیررسمی) رایج‌تر از افرادی با سطح اجتماعی برابر است. از نظر هدف نقش‌های کاربردشناختی ابراز علاوه و

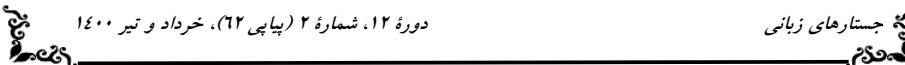
ارادت (محبت و دوست داشتن)، تمجید، تکریم، دعوت، شکسته‌نفسی و چاپلوسی از پرسامدترین اهداف تجلی‌یافته این زبانگ بودند. بررسی‌های عمیق‌تر حاکی از آن بود که زبانگ احترام-محوری با قدرت-محوری کاملاً برابر نیست و این دو را باید جداگانه تعریف کرد. دیگر آنکه، زبانگ احترام-محوری با وجود استقلال مفهومی خود با زبانگ‌های صراحت‌گریزی و قدرت-محوری همپوشانی دارد. به علاوه، زبانگ احترام-محوری از فرازبانگ‌های جمع‌گرایی و سلسله‌مراتب‌پذیری ایرانیان تأثیر می‌پذیرد. دیگر آنکه زبانگ احترام-محوری در داده‌های این پژوهش بر مبنای دو محور سلطه و همبستگی توجیه‌پذیر است و تنوع و شدت بروز جنبه‌های احترام تابع سلطه و همبستگی موجود در بافت است.

واژه‌های کلیدی: الگوی SPEAKING هایزم، ادب اجتماعی، احترام، زبانگ، زبانگ احترام-محوری.

۱. مقدمه

رابطه تنگاتنگ زبان و فرهنگ، می‌تواند فراتر از یک رابطه خطی فرهنگ‌اندیشه‌زبان باشد و در قالب همپوشی زبان و فرهنگ تفسیر شود. به بیان دیگر، زبان، خود حاصل تعاملات فرهنگی است و فرهنگ‌های مختلف، با تولید زبان‌های متفاوت، جهان را به اشکال مختلفی درک می‌کند. از این رو، مطالعه زبانگ‌ها می‌تواند محل مناسبی برای مطالعه و واکاوی فرهنگی افراد آن جامعه باشد. بنابراین، با درنظر گرفتن اهمیت نقش زبانگ‌ها در نشان دادن نمای فرهنگی جامعه، انجام دادن تحقیق حاضر و البته تحقیقات بیشتر در این زمینه و زمینه‌های مشابه، می‌تواند گامی مؤثر در جهت نمایاندن فرهنگ حاکم در میان ایرانیان باشد.

مفهوم زبانگ^۱ با تکیه بر سه نظریه‌ای که پیش از آن در حوزه زبان‌شناسی مطرح بوده است توسط پیش‌قدم (۱۲۹۱) معرفی شد. در این راستا، نخست، دستور زبان نقش‌گرای نظام‌بنا بر مطرح شده است و عنوان می‌کند که زبان پدیده‌ای نقش‌گرایی نیست و معنا و مفهوم آن خارج از بافتی که در آن پدیدار می‌شود قابل بررسی نیست و در عین حال زبان به منزله پدیده‌ای نظام‌بنا بر مجموعه‌ای از گزینه‌ها را برای ساخت یک معنای به‌خصوص دربر دارد. دیگر تکیه‌گاه مفهوم زبانگ دیدگاهی است که پدیده زبان را، بهسان یادگیری هر پدیده دیگری، در قالب بافت اجتماعی - فرهنگی آن قابل درک می‌داند و یادگیری زبان را نوعی انتقال اجتماعی

دانش قلمداد می‌کند و تا به آن‌جا پیش می‌رود که برای فرد و جامعه نقشی برابر درنظر می‌گیرد که طی آن زبان و درنتیجه تفکر فرد در بستر اجتماعی فرهنگی وی شکل می‌یابد و بخشی از طبیعت وی می‌شود. درنهایت، مفهوم زبانه‌گ و امداد نظریه سپیر و ورف^۱ است. این نظریه خود شامل دو بخش است؛ یکی جبر زبانی^۲ که عنوان می‌کند که زبان تفکر انسان را شکل می‌دهد و دیگری نسبیت زبانی^۳ که عنوان می‌کند، گویشوران زبان‌های متفاوت جهان‌بینی‌های متفاوتی دارند. زبانه‌گ حاصل امتزاج این سه نظریه است و تعریف آن «فرهنگ مستخرج از واکاوی زبان» یا «نمایش فرهنگی از یک زبان» است (پیش‌قدم، ۱۳۹۱، ص. ۵۲).

دلیل انتخاب این زبانه‌گ خاص در این پژوهش، نقش آن بهمنزله یک ارزش فرهنگی بارز در به تصویر کشیدن فرهنگ حاکم در جامعه ایرانیان و نیز جایگاه ویژه احترام در فرهنگ ایرانی - اسلامی و سفارش اکید بر لزوم رعایت احترام و نزاكت در آموزه‌های دینی و اسلامی است. در این راستا، با درک این فضیلت و ارزش فرهنگی در میان ایرانیان و تجلی آن در رابطه بین افراد در سنت‌های از قبیل احترام به والدین، افراد مسن، و امثال آن جای خالی تحقیق در این زمینه بیشتر به چشم می‌آید. در راستای آنچه تا به این‌جا گفته شد، این پژوهش به دنبال پاسخ پرسش‌های زیر بود:

۱. زبانه‌گ احترام‌محوری بازنمود کدام جنبه از فرهنگ کنونی گویشوران است؟
۲. چه جنبه‌هایی از ادب اجتماعی در زبانه‌گ احترام‌محوری انعکاس یافته است؟

۲. پیشینهٔ پژوهش

آنچه در این تحقیق دربارهٔ مفهوم احترام مطرح است درواقع در متون مربوط به علوم اجتماعی و مطالعات فرهنگی و مردم‌شناسی با عنوان ادب اجتماعی بحث می‌شود که معادل اتیک^۴ در زبان انگلیسی است و از آن بهمنزله ادب نوع اول هم یاد می‌شود (Spencer-Oatey & Zing, 2003). این نوع ادب چنان‌که پیش‌تر تعریف شد به رفتار فرد در چارچوب هنجارهای اجتماعی جامعه‌ای که وی در آن زندگی می‌کند گفته می‌شود (Jahangiri, 2008). ولی آنچه در تحقیقات پیشین مثل احمدی^۵ (2011)، دربارهٔ ادب مدنظر بوده است، ادب زبان‌شناختی بوده است که از آن به نوع دوم ادب هم یاد می‌شود (Spencer-Oatey &

Zing, 2003). این نوع از ادب رفتار کلامی فرد یا افراد جامعه‌ای زبانی را در چارچوب قواعد زبان‌شناختی رفتار کلامی موربدرسی قرار می‌دهند. این قواعد در آثار گرایس، سرل و لیچ در ذیل مقوله وجهه⁷ مورد بحث قرار گرفته است. وجهه همان تصویر کلی است که دیگران از هر فرد دارند که می‌تواند مثبت یا منفی باشد (Brown & Levinson, 1987). Brown & Levinson, 1987) مثبت بودن وجهه یعنی علاقه‌مندی فرد به تکریم شدن و مورد احترام و تأیید بودن است و منفی بودن به معنای علاقه‌مندی فرد به برخورداری از آزادی عمل، حریم خصوصی و نزنجیدن از دیگران است (Brown & Levinson, 1987). بر این اساس ادب زبان‌شناختی مثبت (مثل تمجید یا همدلی) متضمن نیازهای وجهه‌ای مثبت افراد و ادب زبان‌شناختی منفی متضمن تهدید یا به خطر افتادن وجهه‌گوینده است (مثل بی‌پاسخ گذاشتن یک سؤال).

از آنجایی که هدف این مقاله بررسی نوع اول ادب بود، لازم بود تا بنیادی غیر از آنچه در تحقیقات قبلی درباره ادب زبانی یا همان ادب نوع دوم در کلام گویشوران فارسی‌زبان به کار گرفته شد، برگزیده می‌شد. از این رو، استفاده از دسته‌بندی‌هایی مثل راهبردهای ادب براون و لوینسون (1987) با هدف این پژوهش تناسب نداشت. بهمین دلیل، برای درک بهتر بازنمود ابعاد و جنبه‌های ادب اجتماعی گویشوران فارسی زبان در گفتمان آن‌ها از مفهوم زبانگ استفاده شد.

پژوهش‌های متعددی برای مطالعه زبانگ در زمینه‌هایی از قبیل قسمت (Pishghadam et al., 2017)، نازکردن (Ataaraan, 2016 & Pishghadam et al., 2017)، نمی‌دانم (Pishghadam et al., 2016)، دعا (Pishghadam & Vhaidnia, 2016)، حاجی (al., 2017)، استدلال (Pishghadam & Ataaraan, 2015)، نفرین (Pishghadam et al., 2016)، انجام شده است، ولی همچنان جای پژوهشی که در زمینه زبانگ احترام‌محوری به عنوان یکی از زبانگ‌های مهم در میان ایرانیان (Pishghadam, 2012) خالی به نظر می‌رسد. گفتنی است که هیچ‌یک از تحقیقاتی که تاکنون انجام شده بر زبانگ احترام‌محوری نمرکز نکرده‌اند، ولی از لحاظ روش‌شناسی برای دست یافتن به اهداف این پژوهش اهمیت بسزایی دارند. به این معنی که مداقة بیشتر در این پژوهش‌ها که در سطور بالا از آنان سخن به میان رفت حاکی از آن است که فصل مشترک آنان روش‌شناسی تحقیق است. در تمام این

پژوهش‌ها از الگوی قوم‌نگاری زبانی هایمز^۸ (1967) که به الگوی SPEAKING^۹ نیز شهرت دارد برای دسته‌بندی و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

۳. چارچوب نظری

پیشقدم (2012)، به بیان چند زبانگ بنیادین که حاصل فرهنگ‌کاوی ایرانیان است می‌پردازد و زبانگ‌هایی از جمله میل به ترکیب ملت با مذهب، فردیت‌پرهیزی، مسئولیت‌گریزی، صراحت‌گریزی، هوش‌هیجانی‌افزا، خانواده‌محوری و قدرت/احترام‌محوری را مطرح می‌کند که آخرين موضوع، هدف اين پژوهش است. البته باید اذعان کرد که زبانگ‌ها محدود به اين موارد نبوده و مطالعه يك زبانگ به‌تهایي برای درک مفهوم وسیع فرهنگ يك جامعه شرط لازم است ولی کافي نیست. بنابراین، پیشقدم (2012) به معرفی فرازبانگ^{۱۰} می‌پردازد که به بیانی ساده به مجموعه‌ای از زبانگ‌هایی گفته می‌شود که ویژگی‌ای فرهنگی را در جامعه نشان می‌دهد. برای مثال زبانگ‌های فردیت‌پرهیزی، صراحت‌گریزی، محصول فرازبانگ جمع‌گرایی ایرانیان است.

الگوی SPEAKING، هایمز (1967)، همواره به منزله چارچوبی برای تحلیل داده‌ها در مطالعه زبانگ‌ها مطرح بوده است. این الگو هشت عامل را با این مضامین دربرمی‌گیرد: ۱) موقعیت زمانی و مکانی^{۱۱} که با توجه به زمان، مکان و بافت گفتمان، به دو دسته کلان عمومی/رسمی و خصوصی/غیررسمی تفکیک می‌شود. ۲) شرکت‌کنندگان^{۱۲} که علاوه بر جنسیت، سن، ملیت و روابط حاکم میان آن‌ها در گفتمان (Saville-Troike, 2003) براساس ماهیت قدرت و فاصله میان خود در یکی از گروه‌های چهارگانه (الف) همتراز و رسمی، (ب) هم تراز و غیررسمی، (ج) نابرابر و رسمی، و (د) نابرابر و غیررسمی قرار می‌گیرد (Pishghadam & Firooziyani Pour Esfahani, 2017). ۳) هدف^{۱۳} گوینده که می‌تواند در شرایط مختلف گفتمانی متغیر باشد و مبین نیت نهفته در بیان یک عبارت است. ۴) ترتیب گفتمان^{۱۴} به زبان ساده ترتیب و شکل خاص پیام زبانی در هر نوع گفتمان است. چنان‌که گافن^{۱۵} (1971) عنوان می‌کند این مقوله به اقدامی اشاره می‌کند که از طرف یک شرکت‌کننده

برای اقدامی از طرف مخاطبیش فراهم می‌شود. ۵) لحن^{۱۷} شرکت کنندگان در موقعیت‌های گفتمانی مختلف که ممکن است با تغییر سایر عوامل، دچار تغییر شود و با حالت خاصی مثل جدی، شوخي، منطقی و امثال آن بیان شود. ۶) ابزار گفتمان^{۱۸} که همان شیوه انتقال گفتمان است، به صورت کلی به صورت‌های گفتاری یا نوشتاری تقسیم می‌شود (Saville-Troike, 2003). ۷) قوانین گفتمان^{۱۹} بیانگر آن است که کاربرد زبان در اجتماع انسانی در قالب قوانین ۲۰ هنجارها درکپذیر است. این قوانین تابع نظام اعتقادی جامعه‌اند (Hymes, 1967) و در قالب رفتارها و مشخصه‌هایی تبلور می‌یابند که می‌توان با توجه به یک گفتمان خاص آن را درک کرد (Saville-Troike, 2003). نوع گفتمان^{۲۰} که شامل انواع مختلف کنش‌های گفتاری، موقعیت‌ها و ساختارهای گفتاری است که چارچوب یک گفتمان را شکل می‌دهند، برای مثال: شعر، داستان، مکالمه، و غیره (Pishghadam & Ataaraan, 2016). به زبان ساده، نوع گفتمان دربردارنده عناصری با ساختار زبانی مشابه است که برای یک هدف به کار می‌روند (Saville-Troike, 2003). چنان‌که در شرح این الگوی قوم‌نگارانه زبانی مشهود است، هر یک از این هشت عامل در تحلیل جامعه‌شناختی، مردم‌شناسی و قوم‌نگارانه زبان، بر یکی از عناصر بنیادین و ضروری در تبیین درهم‌تنیدگی زندگی اجتماعی و رویدادهای زبانی دلالت دارد.

۴. روش پژوهش

چنان‌که در سطور بالا عنوان شد، هدف این پژوهش، شفاف‌سازی جنبه‌های زیاهنگ احترام-محوری بود که در میان ایرانیان، پاره‌گفتارهای گویشوران فارسی‌زیان نهفته بود. داده‌های این پژوهش مشکل از تعداد ۱۴۰ پاره‌گفتار مرتبط با زیاهنگ احترام‌محوری بود که از میان پیکره‌ای شامل ۱۳۲ پاره‌گفتار شفاهی در زبان فارسی انتخاب شد. گردآوری داده‌ها از فروردین ۱۳۹۹ در شهرهای اراک (۱۸)، اصفهان (۱۲)، شهرکرد (۸)، تهران (۲۲)، قم (۱۲)، ساوه (۱۲)، گلپایگان (۵)، شادگان (۴)، تبریز (۲)، رشت (۳)، هرند (۲)، دهلران (۴)، کرمانشاه (۴)، خرم‌آباد (۸)، سرپل ذهاب (۲)، بروجن (۲)، آران و بیدگل (۱)، نجف‌آباد (۳)، ایذه (۴) و میاندشت (۴) آغاز و هفته اول خرداد ۱۳۹۹ پایان یافت. برای گردآوری داده‌ها از روش

نمونه‌گیری درسترس استفاده شد. داده‌ها از میان پاره‌گفتارهای گویشوران فارسی‌زبان ایرانی مؤنث (۱۳۲ نفر) و مذکور (۱۶۹ نفر) در گروه‌های سنی مختلف (۹ تا ۷۱ سال) و سطح تحصیلات و شرایط اجتماعی - اقتصادی مقاومت (پایین، متوسط و بالا) در بافت‌های طبیعی و روزمره گردآوری شد. پیکره زبانی شامل پاره‌گفتمان‌های شفاهی بود که توسط مشاهده‌گری ضبط شده بود که خود در آن گفتمان شفاهی شرکت نداشت. شرکت‌کنندگان از اصناف مقاومتی، از قبیل خانه‌دار، دانش‌آموز، دانشجو، معلم، مهندس، کارمند، پزشک، پرستار، بازنیسته، و مشاغل آزاد بودند و تعداد کل شرکت‌کنندگان این تحقیق به ۲۰۱ نفر رسید. نمونه‌های مکالمات در بافت‌های مقاومتی از قبیل فروشگاه، دفتر کار، خانه، باشگاه ورزشی و امثال آن گردآوری شد و از این رو، طیف وسیعی از بافت‌های کاربردی فارسی را پوشش می‌دهد. پاره‌گفتمان‌های شفاهی این افراد ابتدا ضبط و بعد در قالب یک فرم، به صورت مکتوب پیاده‌سازی شد. در این مرحله برای ثبت جزئیات شفاهی، کلام از علائم گفتارنگاری برای ثبت آوازی و سایر رویدادهای بیانی از قبیل مکث و قطع کلام مخاطب استفاده شد. برای هرچه بهتر تحلیل کردن داده‌ها، هر یک از این عوامل در قالب اقدام عملی (رفتاری) که در پژوهش‌های قوم‌نگارانه زبان صورت می‌گیرد دسته‌بندی شد که شرح آن در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: عوامل هشتگانه مؤثر بر روابط میان افراد در الگوی قومنگارانه زبان هایمز (1967) (برگرفته از Qorbanpour Arani et al. 2017

Table 1: The eight factors influencing the relationship according to the Hyme's (1967) ethnographic model (Adopted from Qorbanpour Arani et al. 2017)

عامل	عنصر تحلیلی	اقدام تحلیلی پژوهشگر
موقعیت	موقعیت رویداد زبانی و صحنه	موقعیت رویداد زبانی و موقعیت زمانی، مکانی و شرایط مهم آن بررسی می شود.
	رویداد	اهیت گیرندگان و فرستندهای پیام و نحوه ارتباط اجتماعی آنها موردنبررسی قرار می گیرد.
شرکت گذندگان	افراد دخیل در رویداد شامل گوینده و فرستنده پیام حاضر یا غایب	اهیت گیرندگان و فرستندهای پیام و نحوه ارتباط اجتماعی آنها موردنبررسی قرار می گیرد.
	هدف	در نتیجه هر رویداد زبانی، غیر از انتقال و فهم پیام، یک هدف اصلی نیز برآورده می شود که باید کشف شود.
ترتیب گفتمان	هدف از رویداد زبانی و پیامد ناشی از آن	در هر ژانر خاص، پیام زبانی دارای قالب و شکل
	فرم و قالب لکی رویداد	

عامل	عنصر تحلیلی	اقدام تحلیل پژوهشگر
زبانی		خاص خود است که باید به طور روشن بیان شود.
لحن	آهنگ و حالت رویداد زبانی	هر رویداد زبانی، با آهنگ و حالت خاصی مثل جدی، منطقی، یا شوخی صورت می‌گیرد که باید ثبت و تحلیل شود.
ابزار گفتمان	نوع کاتال ارتباطی از قبل شفاهی، کتی، تلگرامی، لهجه‌ای، یا ویدئویی و ویژگی‌های کاتال ارتباطی تفسیر می‌شود.	عملکرد اجتماعی و فرهنگی زبان با توجه به هنر اجتماعی از قبیل شفاهی، کتی، تلگرامی، لهجه‌ای، یا ویدئویی و ویژگی‌های کاتال ارتباطی تفسیر می‌شود.
قوایین گفتمان	هنجرهای اجتماعی و قوانین اجتماعی مربوط به رویداد زبانی	عملکرد اجتماعی و فرهنگی زبان با توجه به چارچوب هنجرها و قوانین جامعه مورد مطالعه تفسیر می‌شود.
نوع گفتمان	ژانر خاص زبانی با قالب و هدف خاص زبان	عناصر دارای ساختار زبانی مشابه برای اهداف مشخصی به کار می‌روند که باید در ارتباط با هم تفسیر شوند.

بعد از ثبت داده‌ها، مرحله تحلیل داده آغاز شد و با بررسی هریک از این ابعاد به طور جداگانه نتایج تحلیل به طور تکیکی به دست آمد که در بخش بعدی ارائه می‌شود. درواقع آن پاره‌گفتارهایی مورد بررسی قرار گرفت که در آن‌ها ابعادی از ادب اجتماعی رعایت یا نادیده گرفته شد. پس از آن با بررسی کلی نتایج به پرسش‌های پژوهش پاسخ داده شد.

۵. نتایج

با استفاده از مدل SPEAKING، هایمز (1967)، زبانگ احترام-محوری و عبارات وابسته به آن در نمونه‌های گردآوری شده مورد بررسی قرار گرفت. برای بیان شفافتر نتایج از آمار توصیفی استفاده شد. هر یک از ابعاد مدل SPEAKING هایمز (1967)، درمورد داده‌ها اعمال شد و یافته‌ها به شرح زیر در بخش‌های جداگانه گزارش می‌شود.

۱-۵. موقعیت

بررسی نمونه‌های گردآوری شده، حکایت از کاربرد زبانگ احترام-محوری به صورت یک

همگانی اجتماعی در موقعیت‌های خصوصی/ غیررسمی و عمومی/ رسمی جاری است. موقعیت‌های خصوصی (۳۵/۶۰ درصد)، عمومی (۴۰/۶۴ درصد)، غیررسمی (۳۳/۳۲ درصد) و رسمی (۶۶/۶۶ درصد) از حجم داده‌های گردآوری شده (۱۳۲ موقعیت) را به خود اختصاص دادند. با بررسی دقیق‌تر داده‌ها مشخص شد که در میان موقعیت‌ها عمومی و رسمی تنها دو نمونه از نقض ادب اجتماعی در قالب طعنه به مخاطب مشاهده شد (۲۵/۴ درصد) ولی موارد نقض ادب اجتماعی در موقعیت‌های خصوصی و غیررسمی ۱۴ مورد (۵۰/۱۵ درصد) بود. از این‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که موارد نقض ادب اجتماعی در موقعیت‌های خصوصی/ غیررسمی بیش‌تر بوده و در نتیجه محتمل‌تر است. در مثال‌هایی که در ادامه ذکر خواهد شد، با بیان موقعیت هریک، نمونه‌هایی از هر موقعیت بیان خواهد شد.

۲۵. شرکت کنندگان

شرکت‌کنندگان در گفتمان‌های گردآوری شده از نظر قدرت و فاصله، در همه آن چهار حالتی که پیش‌تر از آن سخن به میان آمد قرار داشتند. ۱۵ مورد (۷۱/۱۰ درصد) هم‌تران و رسمی، ۱۸ مورد (۱۲/۸۵ درصد) نابرابر و رسمی، ۷۷ مورد (۴۲/۵۱ درصد) نابرابر و غیررسمی و ۳۵ مورد (۲۵ درصد) نابرابر و رسمی بودند. مثال‌های از این موقعیت‌ها در بخش‌های بعدی آمده است.

۳-۵ هدف

تحليل و بررسی داده‌های مربوط به کاربردهای گفتمانی زیاهنگ احترام‌محوری و عبارات واپسیه به آن نشان داد که نقش‌های کاربردشناختی ابراز علاوه و ارادت (محبت و دوست داشتن)، تمجید، تکریم، دعوت، شکسته‌نفسی و چاپلوسی با رعایت ادب اجتماعی همراه بودند و در مقابل نقش‌های کاربردشناختی نجات و رهایی و نیز تهدید با زیر پا گذاشتن ادب اجتماعی همراه بودند. بررسی بیشتر در این زمینه نشان داد که نقش‌های کاربردشناختی اصرار و شکایت حالتی دوگانه دارند؛ به این معنی که نقش کاربردشناختی اصرار می‌تواند به صورت پافشاری با رعایت ادب اجتماعی ظاهر شود و نیز به صورت سماجت با زیر پا گذاشتن آن ظاهر شود. به همین ترتیب، نقش کاربردشناختی شکایت می‌تواند در قالب

گله‌گاری و شکوه کردن با رعایت ادب اجتماعی همراه باشد و نیز به صورت اعتراض آن را نادیده بگیرد. نمونه‌هایی از این اهداف در ادامه آمده است:

۱. علاقه و ارادت (محبت و دوست داشتن) در محاوره مادر و کودک (۷ ساله) در موقعیتی

خصوصی، غیررسمی و نابرابر:

- آیدا، مامان، یه لحظه میای خانمی
- [در حال آمدن] به.

۲. تمجید در محاوره عمومی و برادرزاده درباره برادرزاده دیگر در موقعیتی عمومی،

غیررسمی و نابرابر:

- آقا مهدی ما هم تشریف آوردن، ... به به ... یا الله...
- سلام عموجون.

۳. تکریم در محاوره دو همسایه در موقعیتی عمومی، رسمی و نابرابر:

- سلام، حاج آقا، عبادت قبول...
- سلام پسرم، سلامت باشی...

۴. دعوت در محاوره بستگان در موقعیتی عمومی، غیررسمی و برابر:

- خیلی خوش گذشت... عالی بود

- منزل خودتونه. خوشحال میشیم بیشتر ببینیم همیگه رو. حتماً نباید ما ببایم تا شما بباید که.

۵. شکسته‌نفسی در محاوره بین دو همکار در موقعیتی عمومی، رسمی و برابر:

- تا وقتی مهندس اینجا حضور دارن ما که نباید نظر بدیم. تجربه و سابقه ما ناچیزه.
- اختیار دارید مهندس؛ جایگاه فنی شما رو همه آشنان.

۶. چاپلوسی در جلسه اداری کارکنان در موقعیتی عمومی، رسمی و نابرابر:

- در راستای منویات ریاست علیه دانشگاه و درایت و حسن نظر و سعه صدر ریاست محترم واحد جناب دکتر ...

۷. نجات و رهایی در موقعیت خصوصی، غیررسمی و برابر:

- سلام داداش گل من!
- ول کن بابا، اول صبح [با بی حوصلگی دور می‌شود].

۸. تهدید در موقعیت خصوصی، غیررسمی و برابر:

- اینم تا یازدهم پشت نویسی کن [...]. فقط خاطر مجتبی، خدا شاهد. می‌خوابونم
چکاوک، بی محل باشه برگشته. شیرفهمه!

- (شخص ثالث در محاوره) پر میکنه، آقا. صحبت کردیم این همه بابا. پیش او مده.

۹. اصرار در محاوره استاد و دانشجو؛ موقعیت عمومی، رسمی و نابرابر:

-نمره رو تو گروه اعلام کردم. آنلاین بودی، بلافضله وویس دادی التماس که} نمره

[....] ۵۱

- استاد خواهش می‌کنم ازتون، آقای دکتر خواهش می‌کنم یه لحظه {هم‌زمان با استاد اصرار مه ورزد و درحالی، که استاد ادامه می‌دهد سکوت می‌کند.}

۱۰. شکایت در محاوره دو خواهر بابت رفتار خواهرزاده در موقعیتی خصوصی،
رسمی و پرایر:

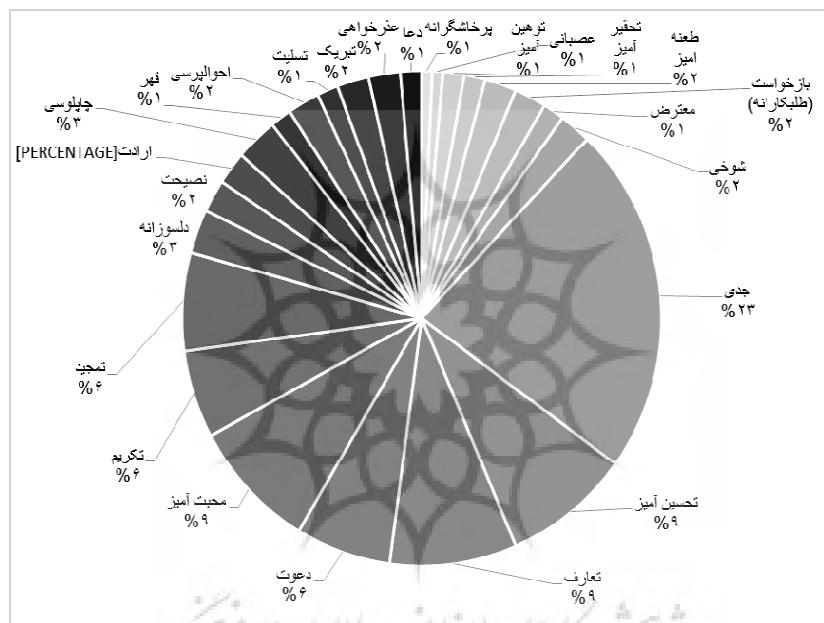
- ببین، من میگم سریع سگ نشو پاچه منو نگیر نگو مگه آراد بهتر بود! تا این دمبریده شروع نکنه اونای دیگه هم آروم من.
- حس، کاد کنم؟ نتاره با خودم؟؛ نحصر کنم؟!

۵-۴. تې تې گفتامان

این مقوله بر بازنمود اجزای گفتار، نظم آن‌ها و توالی رخدادهای کلامی در رویداد ارتباطی دلالت دارد. ترتیب اعمال کلامی شرکت‌کنندگان در گفتمان شفاهی گردآوری شده دلالت بر این داشت که بازترین ویژگی حفظ ادب اجتماعی در ترتیب گفتمان تکمیل کردن جفت‌های همایند.^{۲۰} در محاوره بوده است؛ برای مثال، به پرسش مطرح شده از طرف شرکت‌کننده دیگر پاسخ داده شود یا در کنش گفتاری احوال پرسی، سلام گفتن مقابل رعایت شود. با توجه به بررسی‌های بیشتر، ذکر این یافته حائز اهمیت است که نادیده گرفتن ادب اجتماعی در داده‌های این پژوهش به یکی از دو صورت تکمیل نکردن جفت‌های همایند یا قطع رشته‌کلام گوینده توسط مخاطب او قابل مشاهده بود.

۵.۵ لحن

بررسی و تحلیل موشکافانه داده‌ها حاکی از آن بود که لحن‌های مختلفی که با زبانگ احترام‌محور و عبارات وابسته به آن همایند است به هدف و موقعیت گفتمان بستگی دارد. لحن‌های مشاهده شده در میان داده‌های این پژوهش به همراه درصد فراوانی آن‌ها در شکل ۱ آمده است.

شکل ۱: لحن‌های مشاهده شده برای رعایت یا نقض ادب اجتماعی (احترام)

Figure 1: The observed keys contributing to observing or violating etiquette (respect)

همان طور که شکل ۱ نشان می‌دهد، لحن‌های تحسین (۱۲ مورد)، محبت آمیز (۱۲ مورد)، تعارف (۱۲ مورد)، شوخی یا نمکین بودن (۳ مورد)، جدی (۳۲ مورد)، تعارف (۱۲ مورد)، دعوت (۹ مورد)، تکریم (۸ مورد)، تبریک (۳ مورد)، تسلیت (۲ مورد)، عذرخواهی (۳ مورد)، احوال پرسی (۲ مورد)، دعا (۲ مورد)، تمجید (۹ مورد)، دلسوزانه (۴ مورد)، براز ارادت (۳

مورد، چاپلوسی (۴ مورد) و نصیحت (۳ مورد) برای رعایت و ابراز ادب اجتماعی مشاهده شد و از دگرسوی لحن‌های پرخاشگرانه (۱ مورد)، عصبانی (۱ مورد)، توهین‌آمیز (۲ مورد)، تحریر‌آمیز (۲ مورد)، طعنه‌آمیز (کنایه و تمسخر) (۳ مورد)، قهر (۲ مورد)، بازخواست و طلبکارانه (۲ مورد) و معترضانه (۲ مورد) برای نقض ادب مشاهده شد.

۵. ابزار

داده‌های گردآوری شده در این پژوهش از محاوره شفاهی بوده است و ابزار نوشتاری و انکاس زبانگ احترام‌محوری با استفاده از این ابزار در دامنه این تحقیق نبوده است. از این روی تنها ابزار مشاهده شده در این تحقیق ابزار شفاهی است.

۵. قوانین گفتمان

از جمله مشخصه‌هایی که می‌توان برای زبانگ احترام‌محوری با توجه به داده‌های گردآوری شده درنظر گرفت، این است که پاره‌گفتارهای گردآوری شده از نظام تو - شما^{۱۱} پیروی می‌کند که می‌تواند جلوه‌ای از فرهنگ اغراق افزودن در میان ایرانیان باشد به این ترتیب که در استفاده از القاب و یا خمایر و شناسه‌ها از حالت جمع برای مخاطب قرار دادن شخص مفرد استفاده می‌کنند. به این ترتیب که ادب اجتماعی در جامعه گویشوران فارسی ایجاب می‌کند که از ضمیر «شما» (دوم شخص جمع) برای اشاره به دوم شخص مفرد استفاده کنند. البته مطابق با داده‌ها این پژوهش، این مهم دارای پیچیدگی‌هایی است. مشاهده شد که گویشوران در مواردی (برای مثال وقتی استاد دانشگاهی دانشجوی خود را خطاب قرار می‌دهد) از ضمیر شما و فعل دوم شخص مفرد برای خطاب قرار دادن مخاطب خود استفاده می‌کند. از دگر سوی، در مواردی (مثل خطاب کردن فردی غریبه و مسن‌تر) مشاهده شد که گویشور از ضمیر شما و فعل دوم شخص جمع برای مخاطب قرار دادن مخاطب مفرد استفاده می‌کند. بهنظر می‌رسد که مورد اول تابع حفظ منزلت و شأن اجتماعی طرفین به عنوان یک اصل ادب اجتماعی در میان گویشوران و دومی تابع اصل پیرسالاری در جامعه ایرانی است که احترام به فرد مسن‌تر را یک ارزش فرهنگی قلمداد می‌کند. دیگر آنکه داده‌های

گردآوری شده میین آن بود که عقیده پیشقدم (2012) درباره نقض نظام تو-شما در تعاملات اجتماعی جاری در میان گویشوران فارسی مبنی بر اینکه به کارگیری ضمیر شما جای خود را به استفاده از ضمیر تو داده به طور مطلق تأیید نمی شود. دقت بیشتر در توزیع دادهها نشان داد که استفاده از تو به جای شما تابع موقعیت است، به این معنا که در موقعیت های خصوصی/غیررسمی شایع است و مهمتر از آن این تغییر در کلام شفاهی با استفاده از لحن مناسب (مثل تکریم یا محبت‌آمیز) به حفظ ادب اجتماعی در موقعیت خصوصی/غیررسمی (مثل محاوره پدر و فرزند) منجر می شود.

قانون گفتمان دیگری که از دادهای این پژوهش برآمد، استفاده از عنوان، لقب و نام فرد برای ادای احترام بود. الگوی پدیدارشده از میان دادهها نشان داد که در گفتمان شفاهی عمومی/رسمی و لحن جدی استفاده از عنوان هایی از قبیل «آقای»، «خانم»، «دکتر»، «جناب»، «حاج (حاجی)» و امثال آن برای علو جایگاه مخاطب و رعایت ادب اجتماعی قبل از نام به کار می رود. به همین ترتیب، مشاهده شد که در موقعیت های خصوصی/غیررسمی، در مواردی، از عنوان هایی چون «جان» و «عزیز» بعد از نام به کار می رود. هرچند این قانون هم به سان قانون تو-شما دارای پیچیدگی هایی است. برای نمونه، در دادهها مشاهده شد که در موقعیت عمومی/رسمی از تلفیق این دو قانون استفاده شد (مثل: دکتر ضیایی عزیز). استفاده از لقب هم برای رعایت احترام مشاهده شد. در این حالت لقب، جایگزین نام می شود و در واقع اسمی است که به فرد مخاطب ارجاع می دهد و در اصطلاح کاربرد شناختی به عنوان مرجع^{۲۲} به کار می رود (برای مثال: نفس خاله برای ارجاع به خواهرزاده به جای به کار بردن نام وی). روند حاکم در دادهها حاکی از آن بود که در موقعیت های خصوصی/غیررسمی از یک اسم به منزله مرجع به جای نام واقعی فرد استفاده می شود و با لحن هایی از قبیل محبت‌آمیز، دلسوزانه یا نصیحت همراه است. یکی از پیچیدگی های مشاهده شده این بود که این قانون در موقعیت های رسمی با قانون استفاده از عنوان در می آمیزد و عنوان، بدون ذکر نام، به منزله مرجع و لقب به کار می رود (مثال: دکتر عزیز هم فرمودند). مورد دیگر استفاده از واژه مبین نسبت یا سمت به منزله لقب است که هم در موقعیت های خصوصی/غیررسمی (مثال: «خوبی مامان؟» برای ارجاع به فرزند و یا «برات بیارم خاله؟» برای ارجاع به خواهرزاده) و هم موقعیت های عمومی/رسمی (مثال: «جناب مدیر امضا کنند، بعد») کاربرد دارد.

علاوه بر این، در داده‌های این تحقیق مواردی از فرهنگ تعارف و غیرمستقیم‌گویی نیز بوده است. برای مثال، یکی از دو همکار در اداره، پس از انجام مکالمه پیرامون ارتباط‌برجعه، در زمان ترک اتاق همکارش با گفتن «بالاجازه» ضمن اعلام ترک اتاق به‌طور غیرمستقیم احترام خود را به همکار و احترام خود به حریم حرفاًی او را نشان می‌دهد. همچنین در مواردی نیز بازتاب فرهنگ جمع‌گرایی ایرانیان نیز در جایی که بهمنزله مثال به ابراز تبریک یا دعا می‌پردازند مشهود است. برای مثال در محاوره بین دو خانم خانه‌دار پس از بیان خبر ازدواج خواهر یکی از شرکت‌کنندگان، آن دیگری با بیان «تبریک می‌گم [...] خیلی خوشحال شدم؛ الله جون رو مثل نوشین خودم دوست دارم» ضمن ابراز تبریک جمع‌گرایی خود را نیز ابراز می‌دارد.

۸۵. نوع گفتمان

از دیگر خصوصیات و ویژگی‌هایی که می‌توان برای زبان‌گ احترام‌محوری و عبارات واپسی به آن در گفتمان‌های شفاهی فارسی براساس داده‌های گردآوری‌شده برشمرد، کاربرد آن در قالب‌های متعدد، نظیر داستان و خاطره، فیلم، نمایشنامه، محاوره، خطابه است. البته باید خاطرنشان شد که داده‌های این تحقیق به گفتمان شفاهی محدود بود و مسلماً انتظار می‌رود که در انواع دیگر گفتمان غیرشفاهی نیز شاهد ادب اجتماعی باشیم.

٦٣

در فرهنگ ایرانیان مفاهیم مرتبط با احترام و نزاکت، که در متون علمی در قالب ادب اجتماعی یا ادب نوع اول (Spencer-Oatey & Zing, 2003) قابل بحث است، ضمن گستردگی کاربرد، دارای اهمیت بسزایی نیز است. به بیان دیگر، احترام و ادب در جامعه ایرانی و فرهنگ ایرانی-اسلامی جایگاه والاپی دارد و در تعلیمات دینی هم بطور مکرر توصیه شده است. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، از دیدگاه جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی، احترام محسوب یک جامعه طبقاتی و مرهون نیاز افراد شرکت‌کننده به هم است و در چارچوب رابطه قدرت و همبستگی قابل توجیه است (Jahangiri, 2008). نتایج حاصل از بررسی‌های صورت‌گرفته در ارتباط با زیان‌گرفتاری‌های شفاهی حاکی از تعدد

و گستردگی کاربرد آن در موقعیت‌ها و اهداف مختلف بود. به بیان دقیق‌تر، در زبان فارسی، احترام علاوه‌بر بروز در صور کلامی متعارف حتی می‌تواند نقش‌های اغراق داشته باشد و بر مفاهیمی نظیر شکسته‌نفسی و چاپلوسی و یا از دگرسوی بر تحقیر و توھین دلالت داشته باشد.

علاوه‌بر آنچه گفته شد، با تعمق و دقت بیشتر در نمودهای زبانگ احترام‌محور از بیدگاه جامعه شناسی و روان‌شناسی، می‌توان ویژگی‌هایی بیشتری را از منظر فرهنگ‌کاوی برشمرد. یکی از این ابعاد شکسته‌نفسی یا کوچک شمردن خود، توسط گوینده است که گاهی به صورت انکار توانایی‌ها، نقاط قوت یا ویژگی‌های مثبت خود از سوی گوینده بروز می‌یابد و در بافت فرهنگی‌اجتماعی ایران هم‌ریف افتادگی و خضوع و فروتنی از کمالات انسانی و درنتیجه از ارزش‌های فرهنگی به حساب می‌آید (Sharifian, 2005, 2008). به عبارت دیگر، شکسته‌نفسی در جامعه ایران، دارای نقش کلیدی در نشان دادن احترام به فرد مقابل بوده و بر همین اساس، ایرانیان به‌خصوص در مقابل افرادی با منزلت اجتماعی بالاتر مثل کسانی که سن بالاتری دارند یا از طبقه اجتماعی بالاتری هستند خود را کوچک‌تر می‌شمارند (Sharifian, 2008) و عموماً بر این باورند که چنین رویه‌ای به ارتباطی سازنده‌تر با طرف مقابل منجر خواهد شد و برای نیاز خود که باید از سوی طرف مقابل بروطوف شود پاسخی می‌یابند. این در حالی است که سایر فرهنگ‌ها از جمله فرهنگ غربی، به دلیل بهره‌جویی از فلسفه‌ی برابری و کرامت انسانی، تا به این اندازه به این پدیده توجه نشان نمی‌دهند (Chen, 2010; Sharifian, 2008). به بیان دیگر، از آنجایی که تفکر ایرانیان به‌طور خاص و تفکر شرقی به‌طور کلی بر مبنای فلسفه‌ی تلاش و تحمل سختی شکل گرفته است، خصلت کرامت نفس انسان در آنان نسبت به تفکر غربی کم‌رنگ‌تر است (Chen, 2010). از این‌رو، عزتمند و سرفراز نشان دادن طرف مقابل در کلام و قرار دادن او در جایگاهی رفیع‌تر از خود گوینده می‌تواند ریشه‌ای تاریخی در فرهنگ طبقاتی ایران و فرهنگ شرق به‌طور کلی داشته باشد (Chen, 2010). این رویه نهادینه‌شده تاریخی که ریشه در عدم توازن قدرت طبقات دارد گوینده را به گذشت از عزت و کرامت خود و بامنزلت نشان دادن طرف مقابل وادار می‌سازد تا طی یک تعامل نابرابر گوینده نیازهای اولیه خود و نیازهای ثانویه طرف دیگر را برآورده سازد (Giddens, 1987).

وابستگی احترام به قدرت و رویداد آن به منزله کش گفتاری، به ویژه در موقعیتی که شرکت‌کنندگان در منزلت‌های نابرابر قرار دارند می‌تواند به تمجید و تحسین افراطی یا همان چاپلوسی بدل شود (Makarova & Pourmohammadi, 2019) که به یک معنا می‌تواند افراط در شکسته‌نفسی نیز باشد. اگرچه باید گفت که همیشه تکریم طرف مقابل با چاپلوسی همراه نیست، ولی می‌توان گفت که این کش گفتاری به عمق یا شدت نیاز کشگر (شرکت‌کننده) و فاصله یا میزان نابرابری بین شرکت‌کنندگان بستگی دارد. به طور کلی، جدای از عزتمند جلوه دادن و تکریم طرف مقابل به منزله یک راهبرد محترم‌شماری، باید گفت که در غالب موارد، به طور دقیقت، در مواردی که شرکت‌کنندگان نابرابر باشند، تکریم و عزیز جلوه دادن طرف مقابل آن روی سکه شکسته‌نفسی و گذشت از خود است (Zare & Pearce, 2017; Moghadam, 2017; Sharifian & Tayebi, 2017; 2019). علاوه‌بر این موارد، با دقت بیشتر در کنش‌های گفتمانی احترام‌آمیز، به جز در مواردی که به تکریم طرف مقابل منجر شود، می‌توان دید که زیاهنگ احترام‌محوری به معنای کنشگری محترمانه لزوماً برابر با قرار دادن خود در منزلتی پایین‌تر نیست (Sharifian, 2016; Ebrahimi, Bayrami & Mohammadi, 2019). باید خاطرنشان شد که تکریم به منزله یک کش گفتاری احترام‌آمیز اغلب در موقعیت‌های رسمی/ عمومی و نیز خصوصی/ غیررسمی تبلور می‌یابد و از محدود مواردی است که شرکت‌کنندگان در منزلتی برابر باهم قرار می‌گیرند و و از این‌روی، در میان کنش‌های احترام‌آمیز، با تعارف در یک دسته قرار می‌گیرد (Pourmohammadi, 2018).

در بررسی زیاهنگ احترام‌محوری، چنان‌که در تحلیل داده‌ها در بخش قبل آمد، در مقابل کنش‌های گفتاری احترام‌آمیز، چند کنش نامحترمانه نیز هویتا شد که در قالب پرخاش، عصبانیت، تحقیر، توهین، طعنه و بازخواست (اعتراض) دسته‌بندی شدند. روی‌هرفته تحقیق چندانی درباره کنش‌های گفتاری نامحترمانه در زبان فارسی انجام نشده است. با این حال، در همان محدود تحقیقاتی که در این زمینه در سال‌های اخیر انجام شده، بیشتر به زمینه‌های روان‌شناسی این کنش‌ها توجه شده (Shimoyama et al., 2017; Nadoushan, 2016) و کنش‌های توهین‌آمیز بیشتر در قالب ازدست دادن کنترل خود، از خود بی‌خود شدن و ناگزیری فرد تفسیر شد. اگرچه نمی‌توان این دلایل را نادیده گرفت، ولی در عین حال می‌توان این پرسش را مطرح کرد که چرا یک فرد در برابر مشکلی مشابه در دو رویداد ارتباطی

متفاوت کش‌های متفاوت دارد؟ برای پاسخ به این سؤال می‌توان به کنش‌های گفتاری مشابه با توهین از قبیل تحقیر و طعنه که در این پژوهش با آنان روبه‌رو بودیم توجه کرد. از یک منظر می‌توان این کنش‌های گفتاری را حالت خفیفتر و محافظه‌کارانه‌تر توهین تلقی کرد. از دید فرهنگ‌کاوی و با رویکرد جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی که سازگار با مطالعه زبانگ است (Pishghadam, 2013) باید گفت که غالب کنش‌های گفتاری طعنه و تحقیر مبتنی بر درک این حقیقت از سوی گوینده است که یا به مخاطب نیاز ندارد یا حداقل نیاز مبرم و آنی ندارد و یا می‌پندرد که از مخاطب قدرت بیشتری دارد و در منزلت بالاتر و برتر قرار دارد (Tayebi, 2018; Mousavi et al., 2019). از این‌رو می‌توان این‌طور نتیجه گرفت که غالب کنش‌های گفتاری طعنه، تحقیر، پرخاش، عصباتیت و توهین، جدای از رسمی بودن یا نبودن و عمومی یا خصوصی بودن، در گفتمان‌های شفاهی دوسویه تابع فاصله منزلت و طبقات شرکت‌کنندگان و شدت نیاز طرفین گفتمان است.

با توجه به آنچه تا به اینجا بیان شد، می‌توان به سؤالات این تحقیق که پیش‌تر بیان شدند به‌طور مفصل پاسخ داد و نتایج را به بحث گذاشت. سؤال نخست این تحقیق این بود که زبانگ احترام‌محوری، آنچنان که در داده‌های این پژوهش متبلور شد، بازنمود کدام جنبه از فرهنگ کنونی گویشوران است؟

برای پاسخ به این سؤال باید گفت که زبانگ احترام‌محوری بازنمود جنبه‌های متعددی از فرهنگ کنونی گویشوران فارسی است و به‌نظر می‌رسد این جنبه‌ها در تعامل با هم، ادب اجتماعی و رفتار (نا)احترمانه گویشوران را شکل می‌دهند. در تحلیل داده‌ها و آنچه تا به حال بیان شد، مشاهده شد که یکی از بارزترین ابعاد فرهنگی حاکم بر ادب اجتماعی پیرسالاری است که سن را عامل منزلت اجتماعی معرفی می‌کند. این جنبه فراتر از سایر متغیرهای شرکت‌کننده از قبیل تحصیلات، طبقه اجتماعی‌اقتصادی و امثال آن عمل می‌کند و وابسته به موقعیت یا نوع گفتمان هم نیست. به عبارتی، می‌توان آن را در قالب آنچه جهانگیری (2008) از آن به منزله فروتنی عمومی یاد می‌کن، بیان کرد.

در بررسی عمیق‌تر برای کشف بازنمود جنبه‌های فرهنگی در زبانگ احترام‌محوری می‌توان به تعریف و دسته‌بندی اصلی آن از سوی پیشقدم (2013) برگشت. وی زبانگ را به صورت «نمایش فرهنگی از یک زبان» (p. 52) تعریف می‌کند و مفهوم زبانگ را در ورای

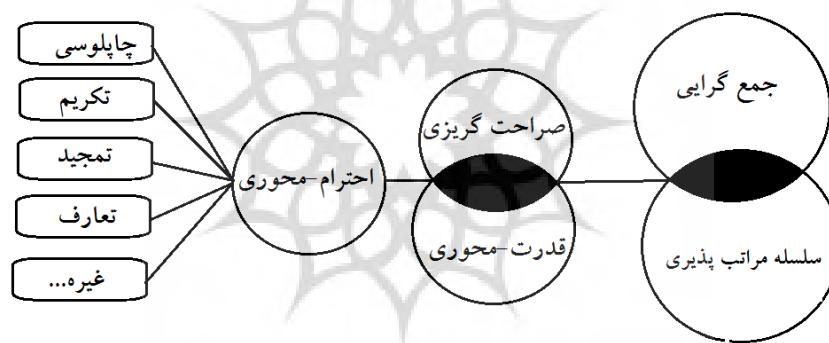
آن معرفی می‌کند. به این صورت که فرازباهنگ مجموع چند زیاهنگ است که تصویری کلی‌تر از فرهنگ جامعه مورد مطالعه را نشان می‌دهد. در این راستا (Pishghadam, 2013) زیاهنگ قدرت/احترام محوری را معرفی می‌کند. نخستین یافته پژوهش که در اینجا قابل بحث است در کنار هم قرار دادن قدرت و احترام در چارچوب یک زیاهنگ است. در یافته‌های این تحقیق مشاهده شد که احترام‌محوری الزاماً مرهون قدرت طرفین نیست. اگرچه برخی از عبارت‌ها و کنش‌های گفتاری (نا)محترمانه – از قبیل چاپلوسی یا توهین – در قالب رابطه قدرت طرفین توجیه‌پذیرند، ولی برخی دیگر – مثل تعارف یا ارادت – در این قالب توجیه نمی‌شوند. درنتیجه، باید زیاهنگ‌های قدرت‌محوری و احترام‌محوری را از هم تفکیک کرد.

دیگر آنکه از تحلیل داده‌های این تحقیق آشکار شد که زیاهنگ احترام‌محوری با دیگر زیاهنگ‌ها همسایگی و همپوشانی دارد. برای مثال، از آنچه پیش‌تر گفته شد برمی‌آید که بخشی از عبارت‌های مبین احترام‌محوری در قالب زیاهنگ قدرت‌محوری هم قابل بررسی‌اند. به عبارتی دیگر، در این دسته از عبارت‌های (نا)محترمانه میل به تولید قدرت یا پذیرش قدرت مخاطب از سوی گوینده وجود دارد. برای مثال، توهین، تحقیر یا نصیحت، جنبه‌های تولید قدرت از سوی گوینده و چاپلوسی را می‌توان میل به پذیرش قدرت مخاطب از سوی گوینده دانست. در همین راستا، به نظر می‌رسد که زیاهنگ احترام‌محوری با زیاهنگ صراحت‌گریزی نیز همسایگی و همپوشانی دارد. عبارات طعن‌آمیز، برای مثال، حاکی از بیان غیرصریح مضمونی است که در شرایط دیگر می‌توانست در قالب متفاوتی بیان شود. این زیاهنگ، چنان‌که Pishghadam & Attaran, 2012 ; Pishghadam, 2012 کرمانشاهی (2012)، نشان دادند یک جنبه قوی و تثییت‌شده فرهنگی در میان ایرانیان است. گفتنی است که همسایگی و همپوشانی زیاهنگ‌ها مورد جدیدی نیست و پیش از این نیز پیش‌قدم و عطاران (۱۳۹۵) هم نشان دادند که زیاهنگ قسمت فصل مشترک زیاهنگ جبرگرایی و صراحت‌گریزی است.

در توضیح بازنمود فرهنگ ایرانیان در زیاهنگ احترام‌محوری شایسته است از فرازباهنگ جمع‌گرایی (Pishghadam, 2012) یاد کرد. پیش‌قدم (2014) بیان می‌کند که جمع‌گرایی به نحوه خردورزی و تجربه‌گرایی مردمان شرقی و غربی، چنان‌که پیش از او در

آثار تریاندس (1995)^{۳۳} نیز آمده است، مرتبط است. ابراز زبانگ احترام-محوری، براساس یافته‌های این تحقیق و پیشقدم (2014) بیان کرد، زاده مصلحت‌اندیشی و تجربه‌گرایی حاکم بر فرهنگ ایرانیان است که از مصاديق بارز فرهنگ جمع‌گرای آنان است (Pishghadam, 2012) در این معنا، ادب اجتماعی، راهبردی برای حفظ ارتباط و تلاش گوینده برای حفظ وابستگی متقابل به دیگران، تمایل به هماهنگی با جامعه و همنوایی با هنجارهای آن را نشان می‌دهد. در همین راستا، نقض ادب اجتماعی و نزاكت بیانگر فاصله گرفتن از جمع‌گرایی، گیستن بند همبستگی‌ها و وابستگی‌هast است.

به این ترتیب، چنان‌که در شکل ۲ آمده است، زبانگ احترام-محوری بازنمود فصل مشترک جنبه‌های زبانگ‌های صراحت‌گریزی و قدرت-محوری ایرانیان و در سطح کلان، بازنمود فصل مشترک فرازبانگ‌های جمع‌گرایی و سلسله‌مراتب‌پذیری ایرانیان است.

شکل ۲: رابطه زبانگ احترام-محوری با زبانگ‌های صراحت‌گریزی و قدرت-محوری و نیز فرازبانگ‌های جمع‌گرایی و سلسله‌مراتب‌پذیری

Figure 2: The relationship among respect, ambiguity and power culturings, and their links with collectivism and class society meta-culturings

سوال دوم این تحقیق از این قرار بود که چه جنبه‌هایی از ادب اجتماعی، آنچنان‌که در داده‌های این پژوهش آمد، در زبانگ احترام-محوری انعکاس یافته است؟ چنان‌که پیش از این هم گفته شد، ادب اجتماعی یا ادب نوع اول بر دو محور سلطه و همبستگی اجتماعی شکل

می‌گیرد (Jahangiri, 2008). به این معنا، سلطه به صورت برتری و تفوق فردی بر فرد دیگر تعریف می‌شود و همبستگی با فاصله اجتماعی بر حسب آشنایی، خویشاوندی، مشترکات بینی، جنسی، سنی، منطقه‌ای، قومی و ... معادل است (ibid). در پژوهشی که (Jahangiri, 2008) از منظر جامعه‌شناسی زبان درباره ادب اجتماعی یا نزاکت انجام داد، با بررسی عناصر زبانی (واژگانی و آوایی) به این نتیجه رسید که صورت‌های محترمانه زبانی، جدای از فروتنی عمومی که یک ویژگی مقبول اجتماعی است، بر مدار دو محور همبستگی و سلطه می‌گردد. وی اشاره می‌کند که احترام یا بر مدار هنجرهای متعارف اجتماعی حرکت می‌کند و مطابق با آن‌هاست یا بالاتر از حد هنجرهای متعارف است (مثل چاپلوسی). گفتنی است که جهانگیری (2008) به بررسی صورت‌های نامحترمانه نپرداخته است، ولی از آنچه از تحلیل داده‌های این تحقیق می‌توان دریافت این است که این دو جنبه از ادب اجتماعی درباره کنش‌های نامحترمانه زیاهنگ احترام‌محوری هم تعیین‌پذیر است.

برای پاسخ سؤال دوم این پژوهش و درک بهتر جنبه‌های ادب اجتماعی انعکاس یافته در زیاهنگ احترام‌محوری از جهانگیری (2008) الهام گرفته و چنان‌که وی احترام را به سطح پایین، خنثی و بالا تقسیم کرده است، در این تحقیق نیز هر یک از جنبه‌های ادب اجتماعی، یعنی سلطه و همبستگی، اندکی فراتر از آنچه جهانگیری (2008) انجام داد، به سه سطح پایین، خنثی و بالا تقسیم شد. به‌مانند جهانگیری (2008) سطح پایین سلطه به صورت پذیرش سلطه از سوی طرف مقابل، سطح خنثی به عدم برقراری رابطه سلطه، و سطح بالای آن نشان‌دهنده سطح بالای گوینده است. برای بحث بهتر درباره نتایج این تحقیق، همبستگی بالا به صورت تمایل به کاهش فاصله اجتماعی، همبستگی خنثی به صورت عدم وجود این میل و همبستگی پایین به صورت میل به افزایش این فاصله تعریف شد. به این ترتیب، می‌توان جنبه‌های ادب اجتماعی انعکاس یافته در زیاهنگ احترام‌محوری در این تحقیق را به صورت شکل ۲ دسته‌بندی کرد.

			دلسوزی، نصیحت
			شوخی، تعارف، دعوت، تحسین،
بالا	پرخاش، عصبانیت، توهین، تحکیر	طعن، جدی	محبت‌آمیز، احوال‌پرسی، تبریک، تسلیت، دعا
قدرت	بازخواست، اعتراض		تکریم، تمجید، ارادت، چاپلوسی
باشندگان			
	پایین	خنثی	بالا
			هم‌بستگی

شکل ۳ نشان می‌دهد که هریک از جنبه‌های ادب اجتماعی (سلطه و همبستگی) تا چه اندازه (کم، متوسط یا زیاد) در زبانگ احترام‌محوری انعکاس یافته است. اینکه گوینده تا چه حد هر یک را در کلام خود ابراز کند به عوامل دیگری از قبیل، مشارکت‌کنندگان، موقعیت، ابزار گفتمان، غیره، که در الگوی SPEAKING هایمز (1967) معرفی شد بستگی دارد. البته براساس آنچه جهانگیری (۱۳۸۷) بر مبنای طرحی از (1987) ارائه داد باید گفت که مهم‌ترین عوامل انتخاب سطح سلطه و همبستگی به عواملی چون بافت، گوینده، مخاطب، شخص (ashxas) ناظر و مرجوع وابسته است.

۷. نتیجه

این تحقیق به دنبال کشف جنبه‌های فرهنگی جامعه گویشوران فارسی‌زبان بود که به زبانگ احترام‌محوری شکل می‌دهد. این تحقیق همچنان کوشید تا صورت‌های مشاهده شده احترام‌محوری در این تحقیق را در سایه ابعاد ادب اجتماعی یا ادب نوع اول تشریح کند. وجه تمایز اصلی این تحقیق با خیل پژوهش‌هایی که در سال‌های اخیر انجام شد در همین نگاه به ادب است، در حالی که نگاه غالب در تحقیقات گذشته بر مبنای ادب زبان‌شناسخی یا ادب نوع دوم بود و اغلب از نگاه تعارف برآون و لوینسون (1987) به زبان نگاه می‌شد. این تحقیق با تکیه بر مفهوم زبانگ فرست یافت تا احترام‌محوری ایرانیان را از نگاه مفاهیم مرتبط با ادب اجتماعی یا ادب نوع اول بررسی کند. براساس داده‌های میدانی گردآوری شده از شهرهای مختلف ایران و تحلیل داده‌ها در سایه الگوی SPEAKING هایمز (1967) که

رویه حاکم بر مطالعه زباهنگ است، این تحقیق نشان داد که زباهنگ احترام‌محوری از پیچیدگی‌های متعددی به یمن گستردنگی و فراوانی حضورش در لایه‌های مختلف تعاملات شفاهی اجتماعی برخوردار است.

تحلیل عیق‌تر داده‌ها و واکاوی فرهنگی، آنچنان که (Pishghadam, 2012) مدنظر داشته است، نشان داد که در وهله نخست، زباهنگ احترام‌محوری، خلاف آن‌طور که (Pishghadam, 2012) اشاره کرد، با قدرت‌محوری کاملاً برابر نیست و این دو را باید جداگانه تعریف کرد. دیگر آنکه، زباهنگ احترام‌محوری با وجود استقلال مفهومی خود با زباهنگ‌های صراحت‌گریزی و قدرت‌محوری همپوشانی دارد. بعلاوه، نتایج این تحقیق نشان داد که، با درنظر گرفتن مفهوم فرازباهنگ، زباهنگ احترام‌محوری از فرازباهنگ‌های جمع‌گرایی و سلسله‌مراتب‌پذیری ایرانیان تأثیر می‌پذیرد. در بُعد ارتباط زباهنگ احترام‌محوری با جنبه‌های ادب اجتماعی، این تحقیق با تکیه بر محدود تحقیقات انجام‌شده در باب ادب نوع اول در میان ایرانیان، با تکیه بر الگویی که جهانگیری (2008) ارائه داد، نشان داد که صور مشاهده شده از زباهنگ احترام‌محوری در داده‌های این پژوهش برمبنای دو محور سلطه و همبستگی توجیه‌پذیر است و این‌گونه استدلال شد که تنوع و شدت بروز جنبه‌های احترام و نزاكت تابع سلطه و همبستگی موجود در بافت است که خود به‌واسطه متغیرهایی از قبیل گوینده، مخاطب، افراد ناظر، مرجع، ابزار گفتمان، و موارد دیگری که در قسمت قبل از آن‌ها سخن به‌میان آمد تعیین می‌شود.

نتایج این تحقیق که بیش از همه در حوزه زبان‌شناسی اجتماعی قابل طبقه‌بندی است می‌تواند در حوزه‌های گوناگون از جمله آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان استفاده شود. یافته‌های این تحقیق می‌تواند در آموزش جنبه‌های فرهنگی فارسی‌زبانان و کنش‌های گفتاری (نا) مناسب به فرآگیران غیرفارسی‌زبان و نیز تدوین محتواهای آموزشی مناسب مفید باشد. علاوه‌براین، یافته‌های این تحقیق می‌تواند در آموزش ترجمه، هم ترجمه‌شفاهی و هم ترجمه متن، و نیز ترجمه عملی در هر کدام از این حوزه‌ها برای مترجمان مفید باشد، به این ترتیب که در ترجمه گفتمان شفاهی به تبلور ارزش‌های فرهنگی در قالب زباهنگ احترام‌محوری نظیر جمع‌گرایی، سلسله‌مراتب‌پذیری و قدرت‌محوری و نظایر آن که در بالا بحث شد بیشتر توجه کنند. این پژوهش روی گفتار شفاهی گویشوران مرکز بود. تحقیقات

بیشتری برای بررسی ادب اجتماعی در انواع دیگر ابزارهای زبانی مثل نوشتاری و ابزارهای دیجیتال در قالب مفهوم زبانگ احترام-محوری ضروری بهنظر می‌رسد. در تحقیقات آتی روی این زبانگ با درنظر گرفتن متغیرهای مختلف اجتماعی نظیر سن، جنسیت، مذهب و ... می‌توان واکاوی دقیق‌تری ارائه داد. علاوه‌بر این، تلاش درجهت یافتن ریشه‌های عمیق شکسته نفسی، غلو، و چاپلوسی از جنبه‌های اجتماعی و روان‌شناسی مهم خواهد بود.

۸ پی‌نوشت‌ها

1. Cultuling
2. Sapir-Whorf
3. Linguistic Determinism
4. Linguistic Relativism
5. Etiquette
6. Ahmadi
7. Face
8. Hymes
9. این کلمه مخفف واژگان Key, Instrumentalities, Norms, Genre است.
- Situation, Participants, End, Act sequence,
10. Metacultuling
11. Situation
12. Participants
13. End
14. Act sequence
15. Goffman
16. Key
17. Instrumentalities
18. Norms
19. Genre
20. Adjacent pairs
21. Tu-vous addressing
22. Reference
23. Triandes

۸ منابع

- احمدی، پ. (۱۳۹۲). بررسی ادب ضمایر در متون کهن. گرگان: کنگره ملی پژوهش‌های کاربردی علوم انسانی اسلامی.

- پیش‌قدم، ر. (۱۳۹۱). معرفی زبانگ به عنوان ابزاری تحول‌گرا در فرهنگ‌کاوی زبان. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۵ (۴).

- پیش‌قدم، ر.، فیروزیان پوراصفهانی، آ.، و فیروزیان پوراصفهانی، آ. (۱۳۹۸). معرفی زبانگ مرگ‌محوری و شادی‌گریزی از طریق تفحص در گفتمان‌شناسی «مرگ» در زبان فارسی. *مطالعات فرهنگ‌ارتبطات*، ۴۹ (۲۱).

- پیش‌قدم، ر.، فیروزیان پوراصفهانی، آ.، و طباطبایی فارانی، س. (۱۳۹۶). واکاوی عبارت «ناز کردن» و ترکیب‌های حاصل از آن در زبان فارسی در پرتوی الگوی هیجاند. *مطالعات فرهنگ و ارتباطات*، ۱۱ (۳۹).

- پیش‌قدم، ر.، و عطاران، آ. (۱۳۹۲). نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری قسم: مقایسه زبان‌های فارسی و انگلیسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۶ (۴).

- پیش‌قدم، ر.، و عطاران، آ. (۱۳۹۴). بررسی کنش‌گفتاری «استدلال» در زبان تبلیغات مجلات انگلیسی و فارسی. *جستارهای زبانی*، ۷ (۳).

- پیش‌قدم، ر.، و عطاران، آ. (۱۳۹۵). گفتمان‌شناسی قسمت در فرهنگ و زبان مردم ایران. *مطالعات فرهنگ-ارتبطات*، ۱۷ (۳۵).

- پیش‌قدم، ر.، و فیروزیان پوراصفهانی، آ. (۱۳۹۶). تأملی جامعه‌شناختی پیرامون کاربردهای گفتمانی نمی‌دانم در زبان فارسی در پرتو الگوی هایمن. *مطالعات فرهنگ-ارتبطات*، ۱۱ (۳۷).

- پیش‌قدم، ر.، و نوروز کرمانشاهی، پ. (۱۳۹۵). ارتباط میان زبان، مذهب و فرهنگ: تحقیق و تدقیقی در کارکردهای لقب حاجی و واژه‌های وابسته در زبان فارسی. *زبان پژوهی*، ۱ (۲۰).

- پیش‌قدم، ر.، و وحیدنیا، ف. (۱۳۹۴). کاربردهای دعا در فیلم‌های فارسی و انگلیسی در پرتو الگوی هایمن. *جستارهای زبانی*، ۷ (۴).

- پیش‌قدم، ر.، وحیدنیا، ف.، و فیروزیان پوراصفهانی، آ. (۱۳۹۳). نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری نفرین: مقایسه زبان‌های فارسی و انگلیسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۷ (۲).

- جهانگیری، ن. (۱۳۸۷). *زبان: بازتاب زمان، فرهنگ و اندیشه*. تهران: آگاه.

- قریانپور آراني ، ح، زارعی، ع، و عربشاهي، ا. (۱۳۹۶). بررسی کارکرد اجتماعی- فرهنگی ماشین‌نگارها بر اساس مدل قوم‌نگاری زبانی هایمن. *مطالعات فرهنگ- ارتباطات*، ۲۰۰-۱۷۷، ۱/۲۸.
- گیدزن، آ. (۱۳۷۹). *جامعه‌شناسی*. ترجمه م. صبوری. تهران: نشر نی.

References

- Ahmadi, P. (2014). A study of the respect as reflected in pronouns in ancient texts. National applied research in Humanities. Gorgan, Iran. *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 30(3), 43-63. [In Persian]
- Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chen, R. (2010). Compliment and compliment response research: A cross-cultural survey. *Pragmatics across Languages and Cultures*, 3(2), 79-101.
- Ebrahimi, O., Bayrami, M., & Mohammadi, D. (2019). Flattery Harm in social interactions and its pathology from Imam Ali's viewpoint. *Journal of Research on Religion & Health*, 5(3), 137-149.
- Giddens, A. (1987). *Social theory and modern sociology*. Stanford University Press.
- Goffman, E. (1971). *Relations in public: Microstudies of the public order*. New York: Basic Books.
- Hymes, D. (1967). Models of interaction of language and social setting. *Journal of Social Issues*, 33(2), 8-28.
- Jahangiri, N. (2008). *Language: Reflection of time, culture and thought*. Tehran: Agah. [In Persian]
- Leech, G. N. (2016). *Principles of pragmatics*. Routledge.
- Makarova, V., & Pourmohammadi, E. (2020). Gender factor in the expression of politeness in Farsi. *Journal of Gender Studies*, 29(4), 373-385.

- Moghaddam, M. M. (2017). Politeness at the extremes: Iranian women's insincere responses to compliments. *Language and Dialogue*, 7(3), 413-431.
- Mousavi, S., Golfam, A., Agha Golzadeh, F., & KZ Kambuziya, A. (2019). Explaining the construction of euphemistic meaning via schematization in Persian: A cognitive approach. *The International Journal of Humanities*, 26(4), 30-43.
- Nodoushan, M. A. S. (2016). On the functions of swearing in Persian. *Journal of Language Aggression and Conflict*, 4(2), 234-254.
- Pishghadam, R., & Ataran, A. (2015). Delving into speech act of argumentation in English and Persian advertisements. *Language Related Research*, 6(3), 45-64. [In Persian]
- Pishghadam, R., & Vahidnia, F. (2016). Uses of praying in Persian and English movies in the light of Hymes' model. *Language Related Research*, 6(7), 53-72. [In Persian]
- Pishghadam, R., & Ghahari, S. (2012). *Fundamental concepts in applied linguistics: A reference book*. Tehran: Rahnama Publications. [In Persian]
- Pishghadam, R., & Attaran, A. (2014). A sociological comparison of speech act of swearing: A case study of Persian and English languages. *Language and Translation Studies (JLTS)*, 46(4), 25-50. doi: 10.22067/lts.v46i4.41429. [In Persian]
- Pishghadam, R., & Attaran, A. (2016). Discourse analysis of "Qesmat" in Iranian culture and language. *Journal of Culture-Communication Studies*, 17(35), 129-149. doi: 10.22083/jccs.2016.42574. [In Persian]
- Pishghadam, R., & Firooziyani Pour Esfahani, A. (2017). A sociolinguistic analysis of the discourse functions of 'I don't know' in Persian language: Hymes' SPEAKING model. *Journal of Culture-Communication Studies*, 18(37), 7-35. doi: 10.22083/jccs.2017.86333.2155. [In Persian]
- Pishghadam, R., Firooziyani Pour Esfahani, A., & Firooziyani Pour Esfahani, A.

(2020). Introducing cherophobia cultuling :A close look into the discursive functions of death-oriented terms in Persian Language. *Journal of Culture-Communication Studies*, 21(49), 181-206. doi: 10.22083/jccs.2019.154431. 2611.[In Persian]

- Pishghadam, R., Firooziyan Pour Esfahani, A., & Tabatabaei Farani, S. (2017). Examining the concept of *nāz* and its related vocabulary items in Persian language in light of emotionency. *Journal of Culture-Communication Studies*, 18(39), 67-96. doi: 10.22083/jccs.2017.96182.2240.[In Persian]
- Pishghadam, R., & Noruz kermanshahi, P. (2016). Relationship between language, religion and culture: research and analysis of the functions of the Hajji and related terms in Persian language. *ZABANPAZHUI (Journal of Language Research)*, 8(20), 27-51. doi: 10.22051/jlr.2015.1859.[In Persian]
- Pishghadam, R., Vahidnia, F., & Firoozian Pooresfahani, A. (2014). A Sociological look into speech act of cursing: A comparison of Persian and English Languages. *Language and Translation Studies (JLTS)*, 47(2), -. doi: 10.22067/lts.v47i2.35404.[In Persian]
- Pishhghadam, R. (2013). Introducing “cultuling” as a dynamic tool in culturology of language. *Language and Translation Studies (JLTS)*, 45(4), 47-62. [In Persian]
- Pourmohammadi, E. (2018). The use of “TAAROF”: *The generation and gender factors in Iranian politeness system*. Doctoral dissertation, University of Saskatchewan. [In Persian]
- Qorbanpour Arani, H., Zarei, A., & Arabshahi, A. (2017). The socio-cultural aspects of bumper stickers based on Dell Hymes’ ethnography. *Journal of Culture-Communication Studies*, 18(38), 177-200. doi: 10.22083/jccs.2017.72419.2070.[In Persian]
- Saville-Troike, M. (2003). *The ethnography of communication: An introduction*. Oxford: Basil Blackwell.

- Sharifian, F. (2005). The Persian cultural schema of shekasteh-nafsi: A study of compliment responses in Persian and Anglo-Australian speakers. *Pragmatics & Cognition*, 13(2), 337-361.
- Sharifian, F. (2008). Cultural schemas in L1 and L2 compliment responses: A study of Persian-speaking learners of English. *Journal of Politeness Research*, 4(1), 55-80.
- Sharifian, F. (2016). Cultural pragmatic schemas, pragmemes, and practs: A cultural linguistics perspective. In *Pragmemes and Theories of Language Use* (505-519). Springer: Cham.
- Sharifian, F., & Tayebi, T. (2017). Perceptions of impoliteness from a cultural linguistics perspective. *Advances in Cultural Linguistics*, 5(4), 389-409.
- Shimoyama, T., Shadpayam, F., & Parhizgari, M. (2017). Swearing in Persian. *Advances in Swearing Research: New Languages and New Contexts*, 8(4), 282, 213.
- Spencer-Oatey, H., & Xing, J. (2003). Managing rapport in intercultural business interactions: A comparison of two Chinese-British welcome meetings. *Journal of Intercultural Studies* 24(1), 33–46.
- Tayebi, T. (2018). Implying an impolite belief: A case of tikkeh in Persian. *Intercultural Pragmatics*, 15(1), 89-113.
- Zare, S., & Pearce, P. L. (2019). Cultural influences on memorable tourism experiences. *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 30(3), 316-327.